

ЩЕДРА ГРЯДКА

Ох і врожайні кущи сорту «Симфонія»

Весела

Елкам

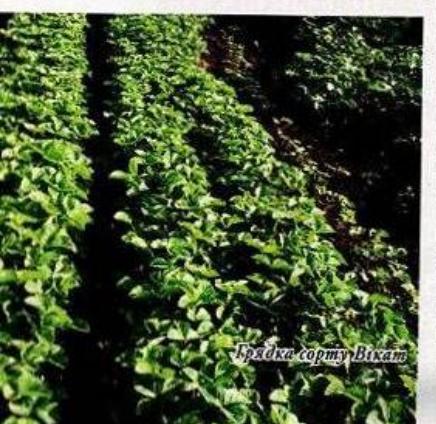
Симфонія

Факел

Сезонні ягоди Вікету

Грядка сорту Вікет

СУНИЦЯ

ділимося досвідом

З величним задоволенням поділюємо своїми спостереженнями та дам відповіді на запитання, які постійно надходять письмово й по телефону.

Весь наш город поділений грядочками суніці й вони все більше місця відводять у картоплю та іншої городини. Порівнюючи одну й ту саму ділянку землі відведену під картоплю та під суніцю, робимо висновок - даста більший прибуток грядка суніці. Хочу звернутися до господарів, які не висніси, чи ростиме на їхніх ділянках ця культура (надходить багато запитань з цього приводу). Я іноді дивуюся: чому в деяких селищах картоплю вирощують на 20-30 сотках, а за ягодами суніці їдуть до іншого села, або навіть до міста. Люби мої - садити суніцю, приділяти їй трохи уваги, віддаєте часточку любові, й вона у вас ростиме, та щедро віддадить інавесні - рясним цвітінням, яким не можна не мильватися, а влітку - запашними солодкими ягідками. Діти й онуки будуть ласувати, смачненького в зиму заготовите, а як вам сподобається, то й фінансову підтримку матимете в цей кризовий період. Я з антинеста пам'ятаю, що до й шкіл нас відлагали, і приділяли все купили саме після продажу суніці. Земля підтримала завжди, аби було здоров'я та бажання працювати.

В цьому році ми пересвідчалися, що не така страшна криза, як її мають. На мою думку, добри господарі залидають від власної ділянки землі й запаси на зиму, і прибуто від продажів врожай. Що з осені внесені добрива, вчасні підживлення, прополка й боротба зі шкідниками та хворобами забезпечили нам цього року добрий врожай. Запашною ягодою Елькаму, Олеї, Русановки, Біг-Бой, Хонекс та Фламінго ми відкрили сезон збору суніці. Як тільки з'явилася на поліцях базару перша привізна ягода, ми почали реалізацію своєї і, відверто кажучи, конкурентій в нас практично не було. З більшим задоволенням люди купляли місцеву ягоду, ніж привізну. І на початок літа, коли потребі чимало грошей на добрина та засоби захисту рослин, наші грядки щедро нам допомагали і ми, не вагаючись, купляли все, що було потрібно для землі та рослин. Добре люди нас навчили: «Отримав прибуток від землі - поверни 10%». Не вичавлюйте з землі останні соки, любіть її, підживляйте, допомагайте рослинам, не залишайте надовго без нагляду свої діляночки. Болче відивитися, коли стоять грядки суніці ніби заплестені килем, а зверху бур'ян до поясу - врожай зібрани, пораділи й забули... Тому дуже часто чуємо: «Суніці перевесали». На нашій практиці сорти, які ми вирощуємо (всего їх до 50), не втрачають своїх якостей. Інше питання: хвороби, шкідники - це страшні вороги для всіх культур, якщо не долянити, то можливо і втратити. Вибачте за таку суму передмову, але, думаю, зрозуміють мене ти, хто живе на землі і землю - це важка щоденна праця. Хочу звернутися і до тих, хто не має можливості (з тієї чи іншої причини) працювати на землі, а купилигородину на базарі - подякуйте доброму господареві за те, що виростив, зібрав, привіз і продав вам гарні плоди своєї праці. Гроші - грошими, а

добре слово николи не буде зайвим, і придача на продукція буде нести багато позитивної енергії, яка вам під'їде тільки на користь.

Тож, для господарів - дякі поради, що трунтуються на багаторічному досвіді. Аби отримати надінні врожаї, треба добре працювати вже зараз. Оскільки ми дуже любимо різні сорти, хочу поділитися нашими спостереженнями й ми надію, що це вас зорієнтує у виборі сорту. Сорт Елкам - не надінний (середній), але в минулому році він привернув увагу масовим і швидким дозріванням. В цьому році ризикували й накрили всю грядку агромолокном, врожай перевершив наші очікування. Ягід на кущах було дуже рисно, після першого збору дозрівання почалося цілими гронами. Краси цеї неможливо описати - це треба бачити: розгортається листи, а там все червоне, що підуть і землі не видно від такої кількості ягід! Цей сорт відрізняється від усіх ранніх і піднадріні сорти чудовим ароматом. Ми спочатку не могли зрозуміти, звідки взялся стійкий аромат суніці в середині травня на нашему городі. Вже звідки, що така запашна ягода - це остання ягода ранніх, середніх та пізніх сортів. Ягоди цього сорту мають яскравий вигляд - виблакують, наче водою облиті, всі великі, дрібних немає. Смакові й товарні якості нам дуже сподобалися, тому й розповідаю детальніше. Цей сорт витримує затужені посадки, бо має нешироку листову пластинку й середній величини кущики. Восени, коли готуємо грядки - садимо по три коричинки близько, відступаємо 20 см від лунки до лунки, міжряддя 40 см. Ось так, завдяки маленьким хітровцям середній сорт за терміном дозрівання зосвім не поступався нашим раннім сортам. З цюгорічного досвіду хочу зауважити, що необов'язково вишукувати піднадріні сорти, бо середньостиглі й та ранні сорти, накріпак разом, порадували нас ягодами майже одночасно: різниця в дозріванні складала всього 2-5 днів. Взагалі, який би не був ранній сорт, всупереч природі він не буде підоносити до тієї пори, поки не прогреться земля. Надінні врожаї він отримає з нейтральних сортів (ремонтантних та безперервного плодоношення): Брайтон, Сельва, Референта, Діамант, Чудо Ліхоносова та ін. Квітконоси на кущиках цих сортів сформовані вже з осені і з початком тепла вони вмітимуть зацвітати і дають перший урожай.

Після попередніх публікацій до нас надходить дуже багато запитань. Фізично ми не зможемо всім відповісти листами, тому прошу вибачення у наших дописувачів. А тепер відповім на деякі найпоширеніші запитання.

Ось уривок з листа від Олександра Івановича Тимошенка з Черкаської області: «....Які сорти ви нам порадите посадити, щоб бути з ягодою з ранньою весни до осені і не тільки для себе? В які строки підживлювати і чим? Коли і чи поливати, і чи можна обійтися без поливу? І мають саме голене, як і чи варто боротися з хворобами і шкідниками? Більше був такий сумний досвід, що за сезон грядка, як корова язиком змила. Він пише, що у вас на одному місці полуниця росте більше ніж три роки, може у вас немає такої напасті, як хрюх. В літературі пишуть, що цвіому зарадити не можна і грядки

треба міняти кожні три роки. Може ви зможете мені порадити що-небудь...»

Коли і як підживлювати?

Починаючи від ранньої весни, коли тільки зійшли сніг, підживлюємо нітроаммофоскою - рівномірно розсипаючи по всій грядці (пам'яткою, як це робив мій тато - наче зауважив). Як можна раніше просапати - дати кисину корінцям. Якщо вже гарно починає розростатися кущик - полити міжряддя або під рослинами передбродженим куричим посадом, розведенім 1:10 з водою. Перед початком цвітіння робимо некореневі підживлення: добробіт Кемпір 20 г і «магранець» 4 г на відро води (10 л), потім приблизно через тиждень обробляємо препаратом Завязь. Після збору врожаю (до серпня) вносимо нітроаммофоску, а восени - Кемпіру осінні, Гармопію.

Мульча допоможе при поливі

Особливу увагу приділяйте поливу при цвітінні й до збору ягід. Щоб було легше втримувати вологу, треба мульчувати міжряддя. Найкраще це робити гостинно (засипати голками з лису шаром 4-5 см). Мульча добре зберігає вологу, ягоди завдяки їй лишаються чистими після дощу або поливу. А ще - мульча не дає рости дрібним бур'янам. Засипати її слід, коли вже добре розвинулись рослини, від яких підживили й гарно розпушили міжряддя.

Чи можна використовувати для мульчування солому? Так, але разом із соломою ви заносите дуже багато насіння бур'янів, які зберігають скожість десятиліттями, та й при внесенні соломи треба додати азотних добрив.

Чи можна обійтися без поливу?

Так, можна. Багато моїх знайомих по-зазвичайні можливості поливати. І мають ягоду не лише для домашнього вживання. Тільки в цьому разі потрібно вибирати сорти більш стікі до посухи, з невеликою площею листової пластинки. Має велике значення - яка у вас земля, як швидко вона висихає. На наших насипних грядках (хоча зауважити, що насыпала глина), на дуже важкі землі, що швидко висихає, розтріскується, добре ростуть такі сорти: Присята, Елкам, Ауна, Хумі-Гранд, Симфонія, Біг-Бой, Олеїв, Чорний Принц, Факел, Весела, Ельсанті. Ми свої грядки поливаємо в залежності від погоди, але не допускаємо, щоб земля пересихала. Без поливу врожайність та кожа буде, але меншою.

Боротьба зі шкідниками та хворобами

Так, це мабуть одне з найголовніших питань. І починати треба також із ранньої весни. Як тільки починають оживати серцевинки кущиків суніці, по-перше, слід як найрівнільніше видавати старе хворе листя, потім обприскати кожен кущик препаратом проти кліща, це може бути: Актікал, Маршал, Цезар, Таурус. Шороку з'являються нові подібні препарати, та я б радила купувати в спеціалізованих магазинах, де фахівці нададуть вам докладну інформацію щодо

Чамора Турусі після другого збору

Перший збор Вікату

Веденсвіл-7

використання цих хімікатів. Другу обробку зробіть через два тижні, можна іншим препаратором, з додаванням Топазу, або Фундазолу, колоїдної сірки, мідного купоросу проти грибкових захворювань. Якщо хочете обійтись застосуванням інсектицидів, можете скористатися біопрепаратором - Актогфт (40-60 мл на 10 л води). Хімічні препарати застосовуйте до цвітіння, та після збирання врожаю, а біологічні - в період цвітіння та дозрівання ягід.

Дуже поширене захворювання плямистість листя (буває бура й біла) - листя покриваються невеликими плямами. Перші симптоми з'являються під час плодоношення, та особливо після збирання врожаю - потрібне обприскування бордоською рідиною, або препаратором Топаз до цвітіння та після плодоношення. Бажано зризати або скосити та знищити старе, вражене хворобами листя. Тільки скосувати треба не в спекотні дні, а найкраще тоді, коли ідути дощі. Скосити і внести добрива, обробити препаратами проти кліщів й захворювань. Якщо насадження молоді, кущики весняної посадки - не скосуйте, але обов'язково обробіть проти хвороб та шкідників. Чим раніше ви це зробите, тим сильніші будуть ваші рослини. Вони формують плодові бруньки на наступний сезон, тому профілактичні заходи та підживлення в цей час не завадять.

Ну і така напалася як хріць робить багато шкоди майже на кожному городі і наші грядки не виняток. Гадаю ви погодитесь зі мною, що вони не постійно на наших ділянках хазяйнують і навіть пригадаєте часи, коли їх зовсім не було. На нашему городі масового враження цим шкідником не тралялося, але одного літа цей "паразит" з'явився в усю грядку сорту *Маршал*. Шкода було бачити грона ягід, які мали б наливатися, а вони в'яндали і всихали. Майже в такому стані був і сорт *Олвія*, який вже на той час відплодоносив. Розташовані ці грядки на різних ділянках землі. Ми довго не могли зрозуміти чому саме ці сорти, так як інші почували себе добре. І тільки тоді, коли ми восени розгорнули компостну кучу, яка залишилася з минулого року, стало все зрозуміло - ми самі, ледве не втратили свої грядки. У купі перегною були тисячі личинок майського жука від ледве помігних білесників цятючок до бридків величезних хробаків. Навесні ми засипали міжрадії перегноєм з цієї кучі - там де росли *Олвія*, *Маршал* і *Чорний принц*. Тільки останній сорт почував себе добре, тому що рослинам було від 5 до 7 років, кущі були дуже міцні і мали гарно розвинену кореневу систему. Хробаки і тут намагалися хазяйнувати, та корені були товсті й не прийшлися до смаку, навіть коли й підгризали кілька корінчиків, то ті, що залишилися, тримали кущі, і рослини не всихали. Боротися з цим шкідниками важко, але коли хочеш зберегти грядки (люблені сорти), будеш робити все можливі й неможливі. Коли на наших грядках гинуть рослини, треба ушкоджені кущі викопати, землю під ними обережно розрізти й рукою вибрати личинок. Можливо, хтось скаже що це нерельально, але сама я так віртувалася сорт *Олвія*, але зробила це весною, коли рослини тільки почали оживляти після зими. Підкопувала кущі, струшувала землю не в лунку, а поруч - здорових хробаків визбирала, а маленьких (іноді їх було до 20-50) просто перетирала з землею, щоб знищити. Лунки та кущі перевіряла глибше розриваючи. Рослини одразу пересаджувала іноді на те саме місце, і так як це була рання весна вони добре перенесли цю процедуру і порадували врожаем, а головне, що залишились живими. Мій тато часто казав: "Лихо легше попередити, ніж подолати". Щоб попередити

це "лихо" потрібно заздалегідь спланувати місце розташування грядки. При виборі не бажане близьке розташування дерев. Якщо ризик знищення рослин є, то при посадці корінці занурюють в розчин *Актара* (0,2%), або *Конфідору* (0,25%). Якщо помічаєте, що рослини прив'ядяють, потрібно полити їх (під кущ) розчином цих самих препаратів із розрахунком 100-150 мл на росинину. При підготовці ґрунту слід вносити вапно, а при посадці рослин - додавати попіл в рядки. Між рядками молодих насаджень корисно висаджувати часник.

Найпоширеніше запитання - які сорти?

На нашій ділянці їх вже чимало і кожного разу, коли постає питання чому позбутися або скоротити (не вистачає місця!), мені хочеться плакати - кожен сорт чимось подобається і не хочеться його втрачати. Та все ж (після кількох пересадок на різni ґрунти), якщо сорт не відповідає таким критеріям як смак, розмір ягід, транспортабельність, врожайність - ми його замінююмо. Щоб мати гарні врожаї та якнайдовше насолоджуватись ягодами, я б радила мати сорти різного періоду дозрівання: ранні, середні, пізні та ремонтантні. В залежності від площи, на які ви розраховуєте, можна мати 1-3 сорти кожного періоду дозрівання. Самі вже зробіть акцент на ринок чи домашній вживок, а також на ваші можливості вашої землі. Ми постійно вирощуємо

ягоди для продажу, возимо на ринок за 60 кілометрів від нашого міста, іноді ціла доба минає від часу збирання врожаю до реалізації, тому й переважають сорти, які мають гарні товарні якості та високу транспортабельність.

Про ранні сорти я вже писала, хочу тільки додати - за смаковими якостями, в цьому році дуже сподобався сорт *Мідленда*, хоч вин на нас ще на випробуванні, та вже відмінно завойовав прихильності, виділяється стійкістю до хробаків. Високу транспортабельність, врожайність мають такі сорти: *Олвія*, *Бі-Бой*, *Хоней*, *Ельсанта*, *Кент*. Кожному сорту властиві свій перебіг, на жаль, я не маю змоги докладно зупинитися на кожному.

Сорти середнього строку дозрівання. Таких сортів у нас багато, починаючи від відомих *Машенка*, *Маршал*, *Гарігуетта*, *Чорний принц*, *Полка*, *Хумі-Гранде*, ягоди яких в першу чергу розкуповуються на ринку, та нових для нас - *Симфонія*, *Факел*, *Луна*, - ці сорти мене вразили своєю врожайністю. *Симфонія* має багато квітконосів по 15-20 ягідок на кожному, ягоди здорові й блискучі. Сорт *Факел* вразив красою самого квітконоса, іого будова відрізняється від інших - він товстий і цільній, їде одним стеблом майже до самого верху, а закінчується великою гроною видовищних, красивих і смачних ягід. Сорт *Луна* - це також із моїх улюблених, але врожайній, кущі невеликі, а ягоди, на відміну, - величезні.

Серед значної кількості сортів можна виділити

сорти врожайні та велико плоді. Врожайними я називаю ті сорти які мають багато цвітоносів від 5 до 10 (*Симфонія*, *Факел*, *Луна*, *Полка*, *Велера*, *Олвія*, *Кент*, *Ельсанта*, *Елекат...*), до 20-30 (це - *Чорний принц* і *Вікат*), які вони мають великі й середні, наче відкалібровані, а кількість їх завжди приємно дивує: дрібних майже немає, листя розгортаєш, а там ягід - цілі грони червоніють! Переваги таких сортів також у тому, що вони мають нерозгалужені кущі і не надто широкі листи. У сорти *Кент*, *Луна*, *Елекат* легко відщиплюються ягідки - що спрощує збір ягід. Такі сорти я рекомендую для масових насаджень, щоб спростити один з найважчих стапів - збирання врожаю, коли стоять над грядкою згинувши від самого ранку до пізнього вечора, і спина болить, і ноги болять, та ще й сонце пече - не сковавшися. Велико плоді сорти мають ягоди велики та дуже велики, (середні 60-120 г). Рослини великі, сильні та розлогісти, мають широкі листи - *Маршал*, *Машенка*, *Конкорд*, *Кардинал*, *Чамора*, *Турусі*. При їх вирощуванні потрібно більше пласти, їх не бажаю загущувати. У сорти *Кент*, *Луна*, *Елекат* легко відщиплюються ягідки - що спрощує збір ягід. Такі сорти я рекомендую для масових насаджень, щоб спростити один з найважчих стапів - збирання врожаю, коли стоять над грядкою згинувши від самого ранку до пізнього вечора, і спина болить, і ноги болять, та ще й сонце пече - не сковавшися. Велико плоді сорти мають ягоди велики та дуже велики, (середні 60-120 г). Рослини великі, сильні та розлогісти, мають широкі листи - *Маршал*, *Машенка*, *Конкорд*, *Кардинал*, *Чамора*, *Турусі*. При їх вирощуванні потрібно більше пласти, їх не бажаю загущувати.

ми вирощували для домашнього вживання, бо він має середні розміри, та невисоку транспортабельність. В цьому році врожай *Веденсвіл-7* був дуже високий і для нашої родини це було забагато, тому повезли ягоди на ринок. Ми були приємно здивовані, коли ціна на ягоди цього сорту була наїрні від сорту *Чамора*, а надалі й вища. Скуштували ягоди цього сорту, наші постійні покупці одразу замовляли що.

Ціна на сунцюцю стрімко зростає наприкінці сезону, коли на грядках вже майже зовсім не залишається ягід. Я гадаю мене підтримують господари, в яких немалені ділянки з сунцюцю, що це найважка пора. Коли потрібно пройти майже всі ділянки, визбирюючи останню ягоду і назбираш мало. Цього року і в мене вже сили злякали, та коли я майже ввечері добрається до сорту *Вікат*, розгорнувши листи побачила що красу - в мене відкрилося друге дихання. Я не могла повіріти, що стисли ягод може бути на одному кущі і почала рахувати 1..., 20..., 35..., 50... Якби це мені розповідали, можливо і не повіріла б - з одного куща за один раз 65 ягідок. Розмір ягід - середній, так я перші ягоди велики і дуже велики, які вже збирають. Та з 7 кущів (яким вже було до 7 років) я назбирала восьмилітрове відеречко, такого врожаю навіть і не очікувала (це було 30 червня).

Вікат - це пізній сорт, розмножувати його буде важківато, бо в нас він майже не давав молодих пагонів. На весні ми синиці поділили 3-4 літні кущі і нарекли отримали більше посадкового матеріалу. Із висаджених навесні цього року саджанці, тільки відсоток 30 кущів дали невелику кількість вусиків з молодими кущиками, а старі рослини - стоять, як велетні, дивуючи врожаєм.

Був дзвінок від схвильованої жіночки: "Кущики *Вікату* пускають вусики, мене, здається, обдурили..." Дорогенька, ніхто нікого не збривається дурити, я навіть пораділа б, що маю такий гарний сорт. Нам довелося прашувати і чекати сім років, щоб отримати ось таку гарну грядку. Навіть, якщо він давав би багато вусиків, та за його врожайністі і строки дозрівання я ніщо від нього не відмовлюсь.

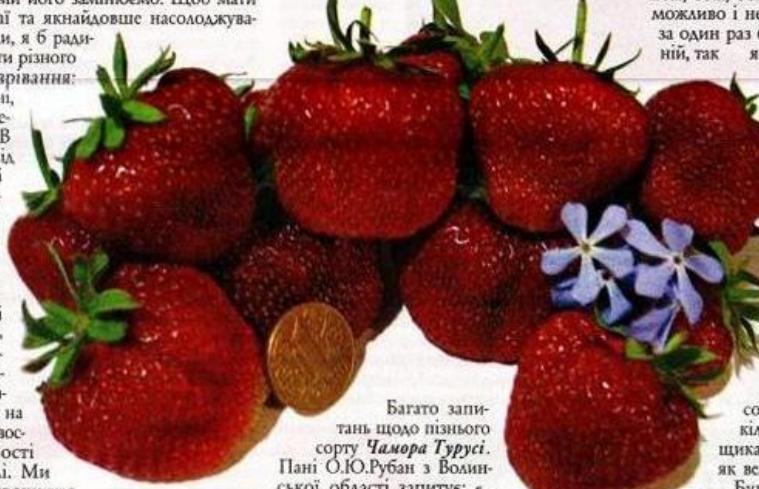
Чи перезапилюється сунціця?

На нашому городі, нагадаю, дуже багато сортів, ростуть вони майже поруч, розділяють тільки рядками моркви, цибулі, першою та іншою городинами, найголовніше - щоб не перепутались вусики. Під кущами смородини у нас ростуть сунцюці жовті і червоні (діти ними ласують до самих морозів), то вони також і залишаються, з однієї сторони жовті, з іншої - червоні. Сорти не перезапилюються, не втрачають своїх характерних ознак і термін плодоношення також не змінюють.

Майже в усіх листах і дзвінках повторюється фраза: "Та ви ж уже професіонали...". Ні, ми також є аматори. Ми любимо землю, всією родиною працюємо на городі, кожного року бачимо свої помілки, виправляемо, а потім набивамо нові шишиці. Гільби той, хто нічого не робить, - не поміняється.

Бажаємо всім натхнення, здоров'я й задоволення від праці на землі!

Ольга Мовчанко
м. Тростянець Сумської обл.

Багато запилюється щодо пізнього сорту Чамора Турусі.
Пані О.Ю.Рубан з Волинської області запитує: "...
Якщо такі великі ягоди, то їх, мабуть, мало на кущі та які вони є смаком?"

У першій рік молоді кущики мають 2-3 квітконосі по 5-7 ягід, із яких: 2-3 дуже великі, решта - середнього розміру, а найдрібніша ягода - із гривневу монстру. На другий рік кущ вже набагато сильніший, квітконос більше, перші ягоди розміром із яблуко, широкій видовищної форми, решта за формую грушоподібні, з курачче яице. На фото - грано, з яких уже 3-4 рази зривали ягоди, залишилися середній й останній. Смакові якості навіть у недозрілих ягід дуже високі. Коли ми привозимо на ринок цей сорт, ягоди іноді бувають з недозрілим бочком, та покупці, скуштували їх, все одно не вагаючись, купляють. Ажку їхнім розміром, що складається з чудової смаку, ягоди цього сорту завжди продаються по найвищий ціні. Щоб отримати першокласну товарну ягоду треба робити акцент на 2-3-річні рослини. Підківалювати бажано 2-3 рази на місяць комплексним добривом, або біологічними препаратами по листу. Найголовніше для цього сорту - вологості, потрібно частіше поливати, не допускайши пересихання ґрунту. Поруч із сортом *Чамора* Турусі росте сорт *Веденсвіл-7* порівнявши їх неможливо - це "небо й земля". Ягоди сорту *Веденсвіл-7* дрібніші, мають насичений темний колір, смак не пересередній, а аромат відчувається на відстані кількох метрів від грядки. Цей сорт